

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора економічних наук, професора
Семикіної Марини Валентівни, професора кафедри економіки,
підприємництва та готельно-ресторанної справи
Центральноукраїнського національного технічного університету, доктора
економічних наук, професора,
на дисертаційну роботу Явтушка Дмитра Володимировича на тему
«Організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою
аграрного підприємства», подану на здобуття ступеня доктора філософії з
галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю
073 Менеджмент**

1. Актуальність теми дослідження

В умовах сучасного розвитку аграрного сектору України особливого значення набувають питання забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання як важливої передумови їх стабільного функціонування, конкурентоспроможності та сталого розвитку. Посилення впливу глобальних економічних процесів, зростання рівня невизначеності зовнішнього середовища, цифрова трансформація економіки, зміни кон'юнктури аграрних ринків, а також наслідки воєнних дій суттєво підвищують ризики функціонування аграрних підприємств і актуалізують необхідність формування ефективних механізмів управління їх економічною безпекою.

Сьогодні аграрні підприємства здійснюють свою діяльність у складних умовах, пов'язаних із порушенням логістичних ланцюгів, дефіцитом трудових ресурсів, обмеженим доступом до фінансового капіталу, руйнуванням виробничої інфраструктури, нестабільністю цін на матеріально-технічні ресурси та високою залежністю від зовнішніх факторів. За таких обставин особливої актуальності набуває необхідність запровадження сучасних підходів до управління економічною безпекою, орієнтованих не лише на протидію загрозам, а й на забезпечення довгострокової стійкості та адаптивності підприємств.

Водночас цифровізація економіки створює нові можливості для підвищення ефективності управління аграрним бізнесом. Використання цифрових технологій, інформаційно-аналітичних систем, інструментів моніторингу ризиків, прогнозування та підтримки прийняття управлінських рішень дозволяє підвищити оперативність реагування на загрози, ефективність використання ресурсів і якість управлінських процесів. У зв'язку з цим особливого значення набувають питання інтеграції цифрових інструментів у систему управління економічною безпекою аграрних підприємств.

Особливу наукову та практичну цінність має підхід до розгляду економічної безпеки через призму економічної рівноваги підприємства, його адаптивності та резильєнтності. Саме підтримання економічної рівноваги створює передумови для забезпечення фінансової стійкості, збереження виробничого потенціалу, ефективного управління ризиками та досягнення стратегічних цілей розвитку підприємства. У таких умовах виникає потреба в удосконаленні організаційно-економічних механізмів управління економічною безпекою, які б забезпечували

комплексне поєднання економічних, управлінських, інформаційних та цифрових інструментів.

З огляду на необхідність підвищення рівня економічної безпеки аграрних підприємств, удосконалення механізмів безпекоорієнтованого менеджменту, розвитку ризик-орієнтованого управління, забезпечення економічної рівноваги та використання потенціалу цифрової трансформації, тема дисертаційного дослідження Явтушка Дмитра Володимировича «Організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою аграрного підприємства» є своєчасною, актуальною та такою, що має вагоме значення як для розвитку науки менеджменту, так і для практики управління аграрними підприємствами України.

2. Зв'язок теми дисертації з пріоритетними напрямками розвитку науки, державними та галузевими науковими програмами

Тематика дисертаційного дослідження Явтушка Дмитра Володимировича тісно пов'язана із сучасними пріоритетами державної політики України у сфері забезпечення економічної та продовольчої безпеки, підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, розвитку сталого сільського господарства, цифрової трансформації економіки та зміцнення стійкості суб'єктів господарювання в умовах воєнних викликів. Результати проведеного дослідження відповідають стратегічним напрямкам розвитку національної економіки, орієнтованим на забезпечення безпечного функціонування аграрних підприємств, удосконалення механізмів управління ризиками, підвищення ефективності менеджменту та збереження економічного потенціалу аграрного виробництва.

Дисертаційна робота узгоджується з основними положеннями державної політики у сфері розвитку аграрного сектору, забезпечення продовольчої безпеки держави, цифровізації економіки, управління ризиками та післявоєнного відновлення України. Особливого значення результати дослідження набувають в умовах воєнної економіки, коли першочерговими завданнями є збереження виробничого потенціалу аграрних підприємств, підвищення їх адаптивності до кризових умов, розвиток цифрових інструментів управління та забезпечення їх сталого функціонування.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Полтавського університету економіки і торгівлі в межах наукових тем «Інформація, комунікація та управління знаннями соціально-економічних систем в умовах нової реальності» (номер державної реєстрації 0123U103799) та «Управління конкурентоспроможністю суб'єктів підприємницької діяльності в умовах невизначеності та ризиків» (номер державної реєстрації 0124U005231).

У рамках першої науково-дослідної теми здобувачем досліджено теоретичні й прикладні аспекти цифровізації системи управління економічною безпекою аграрного підприємства, обґрунтовано можливості використання цифрових технологій у моніторингу ризиків та підтримці управлінських рішень, а також розроблено науково-практичний підхід до формування інтегрованої цифрової платформи управління економічною безпекою підприємства.

У межах другої науково-дослідної теми автором удосконалено аналітичний інструментарій оцінювання ефективності системи управління економічною безпекою аграрного підприємства, обґрунтовано методику визначення Індексу ефективності системи управління економічною безпекою (ІЕСУЕБ), розроблено підхід до прогнозування економічної рівноваги підприємства та сформовано сценарії підвищення ефективності безпекоорієнтованого менеджменту в умовах невизначеності та ризиків.

Важливим результатом дослідження є також розвиток теоретичних положень щодо формування організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства, у межах якого економічна рівновага розглядається як центральний об'єкт управлінського впливу, а безпекоорієнтований менеджмент, ризик-орієнтоване управління, цифровізація, адаптивність і резильєнтність інтегруються в єдину систему забезпечення сталого розвитку підприємства.

Отже, дисертаційне дослідження Д.В. Явтушка повною мірою відповідає сучасним пріоритетам розвитку економічної науки та науки менеджменту, спрямоване на вирішення актуальних проблем забезпечення економічної безпеки аграрного бізнесу та має вагоме значення для реалізації державної політики у сфері розвитку аграрного сектору, зміцнення продовольчої безпеки, цифрової трансформації економіки та забезпечення сталого розвитку України.

3. Основні наукові положення, висновки і рекомендації, що сформульовані в дисертації, їх новизна, рівень обґрунтованості

Дисертаційна робота Явтушка Дмитра Володимировича «Організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою аграрного підприємства» є цілісним завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне науково-прикладне завдання, пов'язане з розвитком теоретико-методичних засад та розробленням практичних рекомендацій щодо формування і вдосконалення організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства в умовах ризиків, воєнних викликів та цифрової трансформації. Отримані результати мають важливе значення для розвитку теорії менеджменту та практики функціонування аграрних підприємств.

Метою дисертаційної роботи визначено розвиток теоретико-методичних засад та розроблення практичних рекомендацій щодо формування й удосконалення організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства на засадах підтримання економічної рівноваги, підвищення ефективності системи управління економічною безпекою та забезпечення сталого розвитку в умовах ризиків, воєнних викликів і цифрової трансформації.

Для реалізації поставленої мети автором використано комплекс взаємодоповнюючих загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, серед яких: діалектичний метод, аналіз і синтез, індукція та дедукція, системний і комплексний підходи, компаративний аналіз, агрегатний метод, R-аналіз, спектр-бальний метод, SWOT- та SPACE-аналіз, таксономічний аналіз, кореляційно-

регресійний аналіз, економіко-математичне моделювання та прогнозування. Використання такого методичного інструментарію забезпечило належний рівень аргументованості та достовірності отриманих результатів.

Об'єктом дослідження є процес управління економічною безпекою аграрного підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища, а предметом дослідження виступають теоретико-методичні та прикладні засади формування організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства, орієнтованого на підтримання економічної рівноваги та підвищення ефективності системи управління економічною безпекою.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить понад 232 сторінки, у тому числі 202 сторінки основного тексту. Робота містить 58 таблиць, 35 рисунків та 7 додатків.

У першому розділі «Теоретичні засади управління економічною безпекою аграрного підприємства» (с. 20–86) автором досліджено місце та роль економічної безпеки аграрного підприємства у забезпеченні сталого розвитку, узагальнено теоретичні підходи до формування механізму управління економічною безпекою та обґрунтовано організаційно-економічні домінанти концептуалізації механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства.

Важливим результатом цього розділу є уточнення сутності економічної безпеки аграрного підприємства на основі концепції економічної рівноваги. Автором запропоновано розглядати економічну безпеку як результат функціонування системи безпекоорієнтованого менеджменту, яка забезпечує збалансований розвиток підприємства через взаємодію економічної безпеки, управлінської спроможності, адаптивності та ризик-орієнтованого управління. Значний науковий інтерес становить також обґрунтування економічної рівноваги як центрального об'єкта управління економічною безпекою аграрного підприємства.

У другому розділі «Аналіз системи управління економічною безпекою аграрного підприємства» (с. 88–156) здійснено комплексне дослідження сучасного стану аграрного сектору України, проведено оцінювання фінансово-економічного стану ТОВ «Агропросперіс» та виконано комплексну діагностику ефективності системи управління економічною безпекою підприємства.

Серед найбільш вагомих результатів цього розділу слід виокремити удосконалення методичного підходу до оцінювання ефективності системи управління економічною безпекою аграрного підприємства шляхом використання інтегрального Індексу ефективності системи управління економічною безпекою (ІЕСУЕБ). Запропонований підхід дозволяє здійснювати комплексне оцінювання рівня економічної безпеки, управлінської спроможності, адаптивності та ризиковості діяльності підприємства.

У третьому розділі «Удосконалення організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою ТОВ «Агропросперіс» (с. 159–205) автором запропоновано напрями вдосконалення організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою на засадах підтримання економічної рівноваги,

розроблено підхід до прогнозування економічної рівноваги та обґрунтовано напрями цифровізації системи управління економічною безпекою підприємства.

Важливим результатом цього розділу є розроблений методичний підхід до прогнозування економічної рівноваги аграрного підприємства, який базується на використанні інтегрального індексу економічної рівноваги з урахуванням впливу ІЕСУЕБ. Практичну цінність має також запропонований підхід до формування інтегрованої цифрової платформи управління економічною безпекою підприємства, що забезпечує цифровий моніторинг ризиків, контроль параметрів економічної рівноваги та підтримку прийняття управлінських рішень.

Ознайомлення зі змістом дисертації дозволяє виокремити найбільш вагомні результати наукової новизни.

Удосконалено:

методичний підхід до оцінювання ефективності системи управління економічною безпекою аграрного підприємства шляхом розрахунку інтегрального Індексу ефективності системи управління економічною безпекою (ІЕСУЕБ), який, на відміну від існуючих підходів, поєднує оцінювання рівня економічної безпеки, управлінської спроможності, адаптивності до змін зовнішнього середовища та ризиковості діяльності, що забезпечує комплексну діагностику результативності безпекоорієнтованого менеджменту аграрного підприємства;

концептуально-прикладні засади формування організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства, які, на відміну від існуючих підходів, передбачають визначення економічної рівноваги як центрального об'єкта управлінського впливу та інтеграцію чотирьох взаємопов'язаних контурів: економічної безпеки, управлінської спроможності, адаптивності та ризик-орієнтованого реагування. Це дозволяє перетворити механізм управління економічною безпекою з інструменту контролю окремих загроз на цілісну систему безпекоорієнтованого менеджменту, спрямовану на підтримання економічної рівноваги та сталого розвитку аграрного підприємства;

науково-практичний підхід до цифровізації системи управління економічною безпекою аграрного підприємства, який, на відміну від фрагментарного використання окремих цифрових технологій, передбачає формування інтегрованої цифрової платформи, вбудованої в організаційну структуру управління підприємством. Така платформа поєднує цифровий моніторинг ризиків, розрахунок ІЕСУЕБ, контроль параметрів економічної рівноваги та підтримку прийняття управлінських рішень, що забезпечує перехід від реактивної до проактивної моделі безпекоорієнтованого менеджменту в умовах воєнних викликів і цифрової трансформації.

Набуло подальшого розвитку:

понятійно-категоріальний апарат теорії економічної безпеки шляхом уточнення сутності економічної безпеки аграрного підприємства на основі концепції економічної рівноваги, відповідно до якої економічна безпека розглядається як результат функціонування системи безпекоорієнтованого менеджменту, що забезпечує збалансований розвиток підприємства через

взаємодію економічної безпеки, управлінської спроможності, адаптивності та ризик-орієнтованого управління;

теоретичний підхід до формування механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства, який, на відміну від існуючих, передбачає виділення економічної рівноваги як центрального об'єкта управлінського впливу та інтегрує суб'єкти, функціонально-ресурсні складові, управлінські функції, принципи, методи, інструменти й інформаційно-аналітичне забезпечення в єдину систему безпекоорієнтованого менеджменту, що створює теоретичне підґрунтя для подальшої концептуалізації організаційно-економічних домінант управління економічною безпекою аграрного підприємства;

концептуальний підхід до формування механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства через обґрунтування системи організаційно-економічних домінант, до складу яких включено ризик-орієнтоване управління, безпекоорієнтований менеджмент, цифровізацію, резильєнтність та економічну рівновагу як інтегруючу домінанту, що дозволяє поєднати безпекові, управлінські та розвиткові компоненти в єдину концептуальну платформу сталого розвитку аграрного підприємства;

методичний підхід до прогнозування економічної рівноваги аграрного підприємства, який відрізняється від наявних підходів включенням до інтегрального індексу економічної рівноваги не лише фінансово-економічних показників, а й Індексу ефективності системи управління економічною безпекою, що дає змогу враховувати вплив управлінської спроможності, адаптивності та ризиковості діяльності на майбутній стан економічної рівноваги підприємства, а також формувати сценарії підвищення ефективності системи управління економічною безпекою.

Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів забезпечуються використанням значної кількості нормативно-правових документів, статистичних матеріалів, фінансової звітності підприємств, наукових джерел вітчизняних і зарубіжних учених, а також широкою апробацією результатів дослідження у фахових наукових виданнях та на міжнародних науково-практичних конференціях.

У цілому дисертація Д.В. Явтушка є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке відзначається логічною структурою, високим рівнем методичного забезпечення, належною аргументованістю висновків та вагомим внеском у розвиток теорії й практики управління економічною безпекою аграрних підприємств. Результати дослідження повністю відповідають поставленій меті та визначеним завданням, а сформульовані автором наукові положення, висновки і рекомендації мають суттєве теоретичне та прикладне значення для розвитку безпекоорієнтованого менеджменту аграрних підприємств в умовах ризиків, воєнних викликів та цифрової трансформації економіки.

4. Практична значущість висновків та рекомендацій дослідження

Практична цінність результатів дисертаційного дослідження Явтушка Дмитра Володимировича полягає в тому, що розроблені автором теоретичні положення, методичні підходи та практичні рекомендації доведені до рівня

прикладних розробок і можуть бути використані в діяльності аграрних підприємств різних організаційно-правових форм, агрохолдингів, фермерських господарств, консультаційно-дорадчих служб, професійних об'єднань агровиробників та інших суб'єктів аграрного бізнесу, задіяних у процесах забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку підприємств.

Серед отриманих результатів особливу практичну значущість мають запропоновані автором підходи до формування та функціонування організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства, спрямовані на підтримання економічної рівноваги, підвищення ефективності безпекоорієнтованого менеджменту та забезпечення стійкості підприємства до впливу внутрішніх і зовнішніх ризиків.

До найбільш вагомих результатів прикладного характеру слід віднести удосконалений методичний підхід до оцінювання ефективності системи управління економічною безпекою аграрного підприємства на основі розрахунку інтегрального Індексу ефективності системи управління економічною безпекою (ІЕСУЕБ), який дає можливість формувати більш обґрунтовані управлінські рішення шляхом комплексного врахування рівня економічної безпеки, управлінської спроможності, адаптивності та ризиковості діяльності підприємства. Практичну цінність мають також удосконалені концептуально-прикладні засади формування організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою, орієнтованого на підтримання економічної рівноваги та забезпечення сталого розвитку аграрного підприємства.

Значний інтерес для практики становить запропонований методичний підхід до прогнозування економічної рівноваги аграрного підприємства, який дозволяє оцінювати перспективний стан підприємства, визначати сценарії розвитку, прогнозувати вплив ризиків та обґрунтовувати напрями підвищення ефективності системи управління економічною безпекою. Важливим практичним результатом є також використання ІЕСУЕБ як аналітичного інструменту моніторингу результативності безпекоорієнтованого менеджменту.

Практичного значення набуває й розроблений автором науково-практичний підхід до цифровізації системи управління економічною безпекою аграрного підприємства, який базується на створенні інтегрованої цифрової платформи. Реалізація запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню оперативності моніторингу ризиків, автоматизації процесів обробки інформації, підвищенню обґрунтованості управлінських рішень та переходу до проактивної моделі управління економічною безпекою.

Практична спрямованість дослідження підтверджується впровадженням його результатів у діяльність фермерського господарства «Перспектива», ТОВ «Діамант-Агро», селянського (фермерського) господарства «Ніконія» та фермерського господарства «Лугань-Агро», де використано рекомендації щодо вдосконалення корпоративної стратегії розвитку, бізнес-планування, моніторингу фінансового стану, оцінювання ділового середовища та підвищення ефективності системи управління економічною безпекою підприємств.

Важливим підтвердженням практичної значущості роботи є також використання результатів дослідження в освітньому процесі Полтавського університету економіки і торгівлі під час підготовки здобувачів вищої освіти та виконання науково-дослідної роботи за напрямками менеджменту, економічної безпеки підприємств і сталого розвитку аграрного бізнесу (довідка № 45-15/8 від 17.03.2026 р.).

Загалом результати дисертаційного дослідження орієнтовані на вирішення актуальних проблем забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств в умовах нестабільного зовнішнього середовища, воєнних ризиків та цифрової трансформації економіки. Їх практичне застосування сприятиме підвищенню ефективності управління аграрним бізнесом, зміцненню фінансової стійкості підприємств, підтриманню їх економічної рівноваги, посиленню адаптивності до сучасних викликів та формуванню передумов для довгострокового сталого розвитку.

Таким чином, результати дисертаційної роботи Д.В. Явтушка мають вагоме практичне значення, характеризуються високим рівнем прикладної спрямованості та можуть бути ефективно використані як у практиці управління аграрними підприємствами, так і в освітньому процесі підготовки фахівців з менеджменту та управління економічною безпекою.

5. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Достовірність, обґрунтованість та наукова значущість результатів дисертаційного дослідження Явтушка Дмитра Володимировича підтверджуються належним рівнем їх апробації, достатньою кількістю наукових публікацій та відповідністю одержаних результатів сучасним вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії. Основні положення дисертаційної роботи пройшли фахове обговорення в науковому середовищі та отримали належну оцінку наукової спільноти.

Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані автором у дисертаційній роботі, були представлені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, присвячених проблемам економічної безпеки підприємств, розвитку аграрного сектору економіки, бухгалтерського обліку, аудиту, фінансової стійкості, конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та функціонування бізнесу в умовах ризиків і невизначеності. Результати дослідження апробувалися під час наукових заходів, організованих закладами вищої освіти та науковими установами України, що підтверджує їх актуальність та наукову цінність.

За результатами проведеного дослідження автором опубліковано 10 наукових праць, серед яких: 5 статей у наукових виданнях, у тому числі у фахових виданнях України та 5 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Аналіз наукового доробку здобувача дає підстави стверджувати, що опубліковані праці комплексно висвітлюють основні результати дисертаційного дослідження. У наукових статтях та інших публікаціях відображено питання

економічної безпеки аграрних підприємств, управління ризиками, фінансової стійкості, кадрової безпеки, аналітичного забезпечення систем управління економічною безпекою, оцінювання ефективності управлінських рішень та формування сучасних механізмів безпекоорієнтованого менеджменту.

Фахові публікації автора охоплюють ключові теоретичні та прикладні аспекти дисертації, розкривають зміст її наукової новизни та демонструють послідовність наукового пошуку здобувача. У них висвітлено результати дослідження аналітичних інструментів механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства, особливості оцінювання ліквідності в контексті забезпечення економічної безпеки, проблематику управління витратами у системі економічної безпеки підприємства, а також напрями адаптації аграрних підприємств до сучасних економічних викликів.

Матеріали науково-практичних конференцій підтверджують систематичний характер апробації результатів дослідження та їх відповідність сучасним тенденціям розвитку науки менеджменту й економічної безпеки. Тематика доповідей безпосередньо пов'язана з основними напрямками дисертаційного дослідження та відображає етапність формування авторських наукових положень щодо управління економічною безпекою аграрних підприємств в умовах сучасних викликів.

Анотація дисертаційної роботи повністю відповідає її змісту, коректно відображає мету й завдання дослідження, наукову новизну, основні результати та практичне значення одержаних результатів. Зміст анотації узгоджується з положеннями дисертації та забезпечує цілісне уявлення про виконане наукове дослідження.

Дисертаційна робота написана сучасною українською мовою, характеризується логічною структурою, послідовністю викладення матеріалу, чіткістю формулювань та належним рівнем наукового стилю. Автор коректно використовує понятійно-категоріальний апарат теорії менеджменту, економічної безпеки, ризик-менеджменту та сталого розвитку, що забезпечує належний рівень наукової аргументації та сприйняття результатів дослідження.

Отже, обсяг, якість та зміст наукових праць Д.В. Явтушка повною мірою відповідають встановленим вимогам щодо оприлюднення результатів дисертаційних досліджень. Опубліковані праці достатньо повно відображають основні результати дисертаційної роботи, положення її наукової новизни та практичні рекомендації, а рівень їх апробації є достатнім для підтвердження достовірності, обґрунтованості та наукової цінності отриманих результатів.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Загалом дисертаційна робота Явтушка Дмитра Володимировича є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке характеризується високим рівнем теоретичного опрацювання проблематики економічної безпеки аграрних підприємств, належною науковою аргументованістю отриманих результатів та значною практичною спрямованістю. Водночас, позитивно оцінюючи зміст дисертації, її наукову новизну та практичну значущість, вважаємо за доцільне

висловити окремі зауваження та дискусійні положення, які мають рекомендаційний характер і можуть бути враховані автором у подальших наукових дослідженнях.

1. У підрозділі 1.1 «Місце та роль економічної безпеки аграрного підприємства у забезпеченні сталого розвитку» (с. 20–42) автором обґрунтовано доцільність розгляду економічної рівноваги як центрального об'єкта управління економічною безпекою аграрного підприємства. Разом із тим дискусійним залишається питання співвідношення категорій «економічна рівновага», «економічна стійкість», «резильєнтність» та «економічна безпека». На наш погляд, доцільним було б більш детально розкрити їх ієрархічний взаємозв'язок та межі застосування в системі безпекоорієнтованого менеджменту.

2. У підрозділі 1.3 «Організаційно-економічні домінанти концептуалізації механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства» (с. 65–86) автором запропоновано систему домінант, до складу якої включено безпекоорієнтований менеджмент, ризик-орієнтоване управління, цифровізацію, резильєнтність та економічну рівновагу. Водночас роботу доцільно було б доповнити більш детальним обґрунтуванням питомої ваги та пріоритетності кожної з домінант у різних фазах життєвого циклу аграрного підприємства.

3. Значний науковий інтерес становить запропонований у підрозділі 2.3 «Оцінювання ефективності системи управління економічною безпекою ТОВ «Агропросперіс» (с. 124–156) інтегральний Індекс ефективності системи управління економічною безпекою (ІЕСУЕБ). Разом із тим автор переважно зосередився на методиці його формування. На нашу думку, доцільно було б додатково провести порівняльну апробацію індексу на декількох аграрних підприємствах різних розмірів та спеціалізації, що дозволило б більш повно підтвердити універсальність запропонованого підходу.

4. У підрозділі 3.2 «Прогнозування економічної рівноваги та сценарії підвищення ефективності системи управління економічною безпекою ТОВ «Агропросперіс» (с. 176–190) автором запропоновано сценарний підхід до прогнозування економічної рівноваги підприємства. Разом із тим недостатньо уваги приділено впливу кліматичних змін та екологічних ризиків на параметри економічної рівноваги аграрного підприємства, хоча для аграрної сфери ці фактори мають довгостроковий стратегічний характер.

5. У підрозділі 3.3 «Діджиталізація системи управління економічною безпекою ТОВ «Агропросперіс» в умовах воєнних викликів та цифрової трансформації» (с. 191–205) автором розроблено підхід до створення інтегрованої цифрової платформи управління економічною безпекою підприємства. Погоджуючись із перспективністю запропонованого рішення, вважаємо, що потребують додаткового дослідження питання використання технологій штучного інтелекту, предиктивної аналітики та машинного навчання для прогнозування ризиків і раннього виявлення загроз економічній безпеці аграрних підприємств.

Наведені зауваження та дискусійні положення не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи та не впливають на наукову цінність одержаних результатів. Вони мають переважно рекомендаційний характер і

можуть бути використані автором як перспективні напрями подальших досліджень. Загалом висловлені зауваження не применшують значущості наукових результатів, їх новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної цінності для розвитку теорії і практики управління економічною безпекою аграрних підприємств.

7. ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Явтушка Дмитра Володимировича на тему «Організаційно-економічний механізм управління економічною безпекою аграрного підприємства» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на належному науково-теоретичному та методичному рівні. Отримані автором результати характеризуються науковою новизною, достатньою теоретичною обґрунтованістю та прикладною спрямованістю, що свідчить про успішне вирішення поставленого в роботі науково-прикладного завдання.

У дисертації здійснено комплексне дослідження проблематики управління економічною безпекою аграрних підприємств в умовах ризиків, воєнних викликів та цифрової трансформації економіки. Автором розвинено теоретичні засади безпекоорієнтованого менеджменту, поглиблено наукові підходи до визначення сутності економічної безпеки аграрного підприємства на основі концепції економічної рівноваги, удосконалено методичний інструментарій оцінювання ефективності системи управління економічною безпекою та обґрунтовано напрями цифровізації процесів управління ризиками й забезпечення стійкого розвитку аграрного бізнесу.

Особливу наукову цінність становлять удосконалені концептуально-прикладні засади формування організаційно-економічного механізму управління економічною безпекою аграрного підприємства, методичний підхід до оцінювання ефективності системи управління економічною безпекою на основі Індексу ефективності системи управління економічною безпекою (ІЕСУЕБ), а також розроблений підхід до цифровізації системи управління економічною безпекою шляхом формування інтегрованої цифрової платформи моніторингу ризиків, контролю параметрів економічної рівноваги та підтримки управлінських рішень.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі, є достатньо аргументованими і достовірними. Вони базуються на ґрунтовному опрацюванні вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, використанні сучасного методичного інструментарію дослідження, офіційних статистичних матеріалів, фінансово-економічної звітності підприємств та результатів власних досліджень автора. Практичне значення отриманих результатів підтверджується їх упровадженням у діяльність фермерського господарства «Перспектива», ТОВ «Діамант-Агро», С(Ф)Г «Ніконія», ФГ «Лугань-Агро», а також використанням у навчальному процесі Полтавського університету економіки і торгівлі.

Зміст дисертації повністю відповідає визначеній меті, поставленим завданням, об'єкту та предмету дослідження. Основні результати роботи належним чином апробовані на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних

конференціях та достатньо повно висвітлені в наукових публікаціях автора. Науковий доробок здобувача охоплює всі ключові положення дисертаційного дослідження та забезпечує належний рівень апробації отриманих результатів. Усі використані в роботі концепції, статистичні та аналітичні матеріали належним чином супроводжуються відповідними посиланнями на першоджерела, що свідчить про дотримання автором принципів академічної доброчесності.

Дисертаційна робота Явтушка Дмитра Володимировича відповідає спеціальності 073 «Менеджмент», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а також Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Враховуючи актуальність теми дослідження, належний рівень наукової новизни, теоретичну та практичну значущість одержаних результатів, вважаю, що Явтушок Дмитро Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 Менеджмент.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки,
підприємництва та
готельно-ресторанної справи
Центральноукраїнського
національного технічного
університету

Марина СЕМИКІНА

**Підпис Марини Семикіної
засвідчую:**

Проректор з наукової роботи та
міжнародних зв'язків
Центральноукраїнського
національного технічного
університету

Андрій ТИХИЙ